БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫНАР!

ШЫН

КПСС-ТИҢ ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1925 чылда үнелезилетиптеп.

1952 октябрь 22 СРЕДА № 207 (2637)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы — ажылчын аңгының, ажылчы тараачыннарның болгаш күш-ажылчы интеллигенцияның кижилеринден организастатынган бир-аай бодалдыгларның-коммунистерниң эки-туранның дайынчы эвилели болур.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ УСТАВЫ

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XIX съездизиниң шиитпирлери, съездиге эш Сталинныц төөгүлүг чугаазы бистиң чуртта улуг көдүрлүүшкүнү болдурган болгаш даштыкы чурттарда ону эң-не калбаа-биле чугаалажып турар.

Чаа коммунистиг ниитилелдиң тургузукчузу бистиң маадырлыг совет улус съездиниң шиитпирлеринге болгаш эш Сталинның чугаазына бодунуң улуг партиязы дээш чоргаарал-биле ужурашкан. Акы-дүңма коммунистиг болгаш ажылчын партиялар, улус демократиязының чурттарының ажылчы чоннары, капиталистиг чурттарда бистиң хөй санныг өөнүктеривис съездиниң шиитпирлерин болгаш эш Сталинның чугаазын улуг өөрүшкү-биле хүлээп алганнар.

Ленин—Сталинның партиязының XIX съездизиниң шиитпирлерингe совет улустуң болгаш бүгү чурттарның ажылчы чоннарының чоргааралы болгаш өөрүшкүзү биллингир. Бистиң партияның съездизин олар Совет Эвилелинге коммунизмни тургузары дээш, демократияның болгаш социализмниң бүгү-делегей лагерин быжыглаары дээш, бүгү-делегейге тайбыңны быжыглаары дээш демиселге улуг төөгүлүг болуушкун кылдыр олар чөптүү-биле көрүп турарлар.

Қажан, совет чурт социализмден коммунизмче чоорту шилчип турар үеде чыылган партияның съездизи партияның бүгү-делегейге төөгүлүг тиилелгелериниң түүнелдерин үндүрген, ооң моон сонгаргы үеде кол сорулгаларын тодаргайлаан. ССРЭ-ниң хөгжүлдезишин бешки беш чыл планының талазы-биле директиваларны бадылаан. Чаа төөгүлүг үелерде съезд партия тургузуунуң улуг дуржулгазын байыткан болгаш партияның мурнунда салдынган кол сорулгаларны боттандырары дээш чедиишкинниг демиселге партияны организас талазы-биле чепсеглээн.

Партияның адын өскертир дугайында, ВКП(б) Уставына өскерилделер дугайында болгаш Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының программазын эде чогаадыр дугайында съездиниң шиитпирлери партияга улуг ужур-дузалыг. Партияның эрткен алдарлыг оруунуң түүнелин үндүрбүшаан, ол шиитпирлер партияның төөгүзүнге, ооң коммунизм дээш маадырлыг демиселинге чаа арынны ажыдып турар.

Бүгү-Эвилелдиң Коммунистиг (большевиктер) партиязын моон сонгаар «Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы»—деп адаар шиитпирни XIX съезд бадылаан. Партияның эргидеги «Коммунистиг», «Большевик» деп ийи дапкыр адындан ойталааны болза, ленинчи-сталинчы принциптер бистиң партиявыска бүрүн болгаш үлег чок тиилелгени чедип алган бүгү-делегейге төөгүлүг фактыны көргүзүп турар.

Партияның адын өскертир дугайында шиитпир-биле кады съезд ВКП(б) Уставына өскерилделерни съездиниң комиссиязының эдиглери болгаш немелделери-биле кады бадылаар болгаш партияның съездиден бадылатынган Уставын моон сонгаар Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Уставы деп санаар резолюцияны съезд хүлээп алган.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Уставы болза, коммунизм дээш демиселдиң чаа үезинге таарыштыр эш Сталинның сайзыратканы партияның ленинчи организастыг принциптериниң боттанылышкыны болур. Партияның иштики амыдыралының, ооң ажылының хевирлерин болгаш аргаларын Устав допчу, бөдүүнү болгаш биилдингирби-биле тодаргайлап турар.

Партияның кежигүннериниң, оларның хүлээлгелериниң болгаш эргелериниң, партияның тургузуунуң болгаш партияның иштики демократиязының, партияның дээди органнарының, чер-черде партия организацияларының дугайында болгаш Уставта биилитинген өске-даа түүлдер коммунистиг ниитилелди тургузары дээш демисел-биле холбашкан партияның кол сорулгаларынга дүгжүп турар.

Уставтың параграф бүрүзү, пункт бүрүзү партия дугайында, ооң чаңгыс-аай чоруун камгалаар дугайында, ооң массалар-биле харылзаазын быжыдар дугайында, партия кежигүнүнүн адын бедидеэ болгаш партияның херээ дээш ооң харыысалгазын бедидер дугайында сталинчы улуг сагыш салыышкын-биле сиңниккен.

Ам, кажан коммунизмни тургузары дээш демисел совет кижи бүрүзүнүң херээ апарганда, ылаңгыя партия кежигүнүнүң адын бүгү хемчеглер-биле бедидериниң сорулгазы улуг ужур-дузалыг. Коммунистиг ниитилелдиң миллион-миллион тургузукчуларының аразында коммунистер эң-не медерелдиг тургузукчулар болур ужурлуг.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партияының Уставы коммунистиг тургузуушкуннуң амгы үедеги чадазында партия кежигүннериниң хүлээлгелерин калбаа-биле илередип турар. Партияның чаңгыс-аай чоруун бүгү хемчеглер-биле камгалаар, партияның шиитпирлерин күүседири дээш идепкейлиг дайынчылар болур, күш-ажылга үлегерлиг болур, социалистиг өнчүнү бүгү хемчеглер-биле камгалаар болгаш быжыглаар, марксизм-ленинизмниң үндезиннерин билип алыр дээш ажылдаар, боттүгүмчүлелди болгаш адаандан шүгүмчүлелди хөгжүдер, кадрларны шын шилип алырының дугайында партияның айтыышкыннарын күүседир дугайында партия кежигүннериниге негелделерни Уставта онза күш-биле демдеглеп турар.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының кежигүнүнге партияның сонуургалдарындан, күрүнеиниң сонуургалдарындан бедик сонуургалдар чок болгаш турбас-даа ужурлуг. Ол болза, партияның болгаш күрүнеиниң чурумун шынгыы сагыырын, четпестер-биле демиселге эптеш чок болурун, партия мурнунга шынчы болгаш ак сеткилдиг болурун, партияның болгаш күрүнеиниң чажыдын камгалаарын, политиктиг серемчилелдиг болурун, партияның улуг херээниң камгалалынга кезээде болгаш каяа-даа туржурун партия кежигүнүнге хүлээдип турар.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Уставының эң онза чүүлдериниң бирээзи болза, партияның иштики демократиязының хөгжүлдезин, партийжи массаларның идепкейлиниң өзүлдезиң эң улуг хемчээлинге чедир хандырып турары болур. Партия кежигүнүнге негелдени бедитпишаан, ооң-биле кады Устав коммунистерниң тургузукчу инициативазын илередиринге, партия политиказының айтырыгларын хостуг, ажыл-херекчи чугаалажырынга ооң идепкейлиг киржилгезинге улуг хостуг эргени аңаа берип турар.

Партия кежигүнүнүң эргелерин тодаргайлап турар, а ол ышкаш партия конференцияларын, пленумнарын болгаш хуралдарын чорударының хуусааларын доктаадып турар Уставтың параграфтары онза ужур-дузалыг. Демократтыг централизмниң принциптериниң үрелбезин Устав бадыткап турар болгаш ол принципти адаандан үстүнге чедир доктаамал чорударынга бүгү таарымчалыг байдалды тургузуп турар.

Коммунистиг тургузуушкуннуң сорулгаларын боттандырары дээш демиселге чер-черде партия организацияларының ролю үргүлүү өзүп турар. Областарның, крайларның, республикаларның, округтарның, хоорайларның, районнарның болгаш партияның эге организацияларының кол сорулгалары Уставта эң-не четчези-биле тодаргайлатынган. Уставтың негелделерин күүседири болза, партийжи-организастыг болгаш политиктиг ажылдың деннелин улам-на бедидер, партия кежигүннериниң идейлиг канналыышкынының херээн, бүгү ажылчы чоннарны коммунистиг бедик медерелдиң ёзузунга кижизидериниң херээн экижидер арганы чер-черлерде партия организацияларынга берип турар.

Съездиниң бадылааны Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Уставы болза, улуг ужур-дузалыг документ болур. Уставтың быжыглааны организастыг үүлдерде бистиң партияның төөгүлүг тиилелгелери тодаргай көстүп турар болгаш чаа-чаа, ооң-даа артык улуг сорулгаларны шиитпирлээриниң чепсээн айыткан.

Бистиң партияның бурунгаар, коммунизмниң тиилелгезинче оруун эш Сталинның генийлиг ажылдары чырыдып турар. Эш Сталинның «ССРЭ-де социализмниң экономнуг проблемалары» деп классиктиг чогаалы партияның бүгү ажыл-чорудулгазынга программа ышкаш ужур-дузалыг. «Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының программазын эде чогаадыр дугайында» резолюциязында съездиниң тургускан комиссиязы программаны эде чогаадырда эш Сталинның «ССРЭ-де социализмниң экономнуг проблемалары» деп чогаалының кол үүлдерин удуртулга болдурарын ол комиссияга хүлээткен.

Бистиң партиявыс бодунуң хүрээлеңин быжыглавышаан чартык үүс чыл ажыг революстуг шимчээшкининиң бажында чоруп турар. Сорулгазының билдингири, тура-соруунуң болгаш ажыл-чорудулгазының чаңгыс-аайы-биле катышкан партия ам бир-аай бодалдыгларның коммунистерниң кажангызындан-даа артык турбааны чаңгыс дайынчы эвилели-күүлүг совет күрүнеиниң башкарыкчы партиязы апарган, ооң дуржулгазынга бүгү акы-дүңма партиялар болгаш бөлүктер өөреңип турар.

XIX съездиге чугаалаан төөгүлүг чугаазынга бистиң партиявыс дугайын чугаалааш, эш Сталинның айытканы болза:

«Эрге-чагырганы бистиң партиявыстың 1917 чылда тудуп алганының соонда, база капиталистиг болгаш помещикчи дарлалды узуткаар талазы-биле боттуг хемчеглерни партияның ап чорутканының соонда, акыдүңма партияларның төлээлекчилери бистиң партиявыстың эрес-дидимин болгаш чедиишкиннерин магадааш, делегейниң революстуг болгаш ажылчын шимчээшкининиң «шалыпчы бригадазы» деп атты аңаа тывысканнар. «Шалыпчы бригаданың» чедиишкиннери капитализмниң дарлалының алдында качыгдап турар улустарның байдалын чиигедир дээрзинге идегелин олар ооң-биле илергейлеп турганнар. Ылаңгыя делегейниң ийиги дайынының үезинде Совет Эвилели немец болгаш япон фашист күүүргектерни чылча шапкан, Европаның болгаш Азияның улустарын фашистиг кулданыгның ийылындан адырып кааңда бистиң партиявыс ол идегелди шынзыктырган деп бодап тур мен».

XIX съездиниң шиитпирлери-биле, коммунистиг тургузуушкуннуң дугайында сталинчы эртем-биле чепсеглен-ген Ленин—Сталинның партиязы бодунуң хүрээлеңин оон-даа артык катыштырар, бодунуң дайынчы аргазын оон-даа бедик көдүрер, коммунизм дээш, улустарның келир чырык үези дээш, тайбыңны камгалаары дээш демиселге чаа чедиишкиннерни чедип алыр. Ол тиилелгелер бүгү делегейге төөгүлүг ужур-дузалыг, чүге дээрге, бистиң партиявыстың сонуургалы чүгле удурланчак эвес, харын тайбыңга ынакшылдыг улустарның сонуургалдары-биле катыжып турар деп эш Сталин өөредип турар.

Партия болгаш совет улус бодунуң баштынчызы болгаш башкызы эш Сталинның мерген угаанныг удуртулгазы-биле чаа улуг тиилелгелерни чедип алыр, бүгү делегейниң ажылчы чоннарының улуг күзелин боттандырып, коммунистиг ниитилелди тургузуптар дугайында чайгылыш чок идегелин олар илередип турар.

(**«Правданың» мурнуку чүүлү**).

Октябрьның байырлалынга күш-ажылчы белээ

ЧАДААНА (**телефон-биле**). Чөөн-Хемчик районнуң Хайраканда Сталин аттыг колхоз чаа электри станциязының тудуун дооскан, ону дерилге талазы-биле база бүрүн хандырган.

Партияның XIX съездизинге уткуштур ол талазы-биле алган хүлээлгелерин колхозчулар шезергин күүсеткеннер.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 35 чыл оюнга күш-ажылчы белек кылдыр плотинаның тудуун доозуп, ноябрьның 7-де Чадаана хоорайга, райүлетпүр комбинадынга болгаш баштынчының адын эдилээн колхозтуң социалистиг чаа суурунга Владимир Ильич Ленинниң лампазын чырыдары дээш күш-ажыл улам бедиткен хүлээлгелер-биле калбарып турар.

Плотинаның тудуунда колхозтуң эш Белекке баштаткан 40 ажыг кижизи ажылдап турар. Ол ышкаш трубина камерин кылып турар эш Барактаевтиң бригадазы ажылдың эки шынары дээш макталгада кирип турар.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының УСТАВЫ

I

Партия. Партияның кежигүннери, оларның хүлээлгелери болгаш эргелери

1. Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы—ажылчын аңгының, ажылчы тараачыннарның болгаш күш-ажылчы интеллигенцияның кижилеринден организастатынган бир-аай бодалдыгларның-коммунистерниң эки-туранның дайынчы эвилели болур.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы ажылчын аңгының болгаш күш-ажылчы тараачыннарның эвилелин организастааш, 1917 чылда Октябрь революциязының түүнелинде капиталистерниң болгаш помещиктерниң эрге-чагырганын дужүрерин, пролетариаттың диктатуразын организастаарын, капитализмни узуткаарын, кижини кижи дарлаар чорукту узуткаарын чедип алган болгаш социалистиг ниитилелди тургузарын хандырган.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының ам кол сорулгалары болза, социализмден коммунизмче чоорту шилчилгениң аргазы-биле коммунистиг ниитилелди тургузары, ниитилелдиң материалдыг болгаш культурлуг деннелин соксаал чокка белдилери, ниитилелдиң кежигүннерин интернационализмниң болгаш бүгү чурттарның ажылчы чоннары-биле акы-дүңмалышкы харылзааларны тургузарының ёзузунга кижизидери, дайынныарның агрессчи чорудулгаларындан Советтиг Төрээн чурттун идепкейлиг камгалалын бүгү хемчеглер-биле быжыглаары болур.

2. Совет Эвилелиниң өскенин күш-ажылын мөлчүвес хамаатызы, партияның программазын болгаш Уставын хүлээр, оларны боттандырарын идепкейлиг деткиир, партия организацияларының кайы-бирээзинге ажылдап турар болгаш партияның бүгү шиитпирлерин күүседир кандыг-даа ажылчы кижи Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының кежигүнү болуп болур.

Партияның кежигүнү доктаатынган кежигүн дадыырын төлээр.

3. Партия кежигүнүнүң хүлээлгези:

а) партияның күжүнүң болгаш күчүзүнүң кол чүүлү болур партияның чаңгыс-эвин бүгү хемчеглер-биле камгалаар;

б) партияның шиитпирлерин күүседири дээш идепкейлиг дайынчы болур. Партияның шиитпирлери-биле чүгле чөпшээрежири партия кежигүнүнге четпес, партия кежигүнү ол шиитпирлерни амыдыралга боттандырары дээш демисежир хүлээлгелиг. Партияның шиитпирлерин коммунистерниң идепкей чок болгаш ёзу барымдаалап көөр чоруу партияның дайынчы чоруун суларадыр болганда партияның хүрээлеңинге турарынга канчап-даа дүүшпес;

в) күш-ажылга үлегерлиг болур, бодунуң ажылының техниказын шиңгээдир, бодунуң бүдүүлгечи ажылгыр мергежилин үзүктел чок бедитпишаан, совет тургузугнуң ыдыктыг болгаш дээп болбас үндезини болур ниитинин социалистиг өнчүзүн бүгү хемчеглер-биле камгалаар болгаш быжыглаар;

г) массалар-биле харылзааны хүн-бүрү быжыглаар, ажылчы чоннарның дилеглерин болгаш хереглелдерин өй-шааңда дыннангыр көөр, бистиң партиявыстың күштүг болгаш тиилетирбес чоруу—ооң улус-биле хан-дамырындан, тудуш харылзаалыында деп чүвени билбишаан, партийжи эвес массаларга партияның политиказының болгаш шиитпирлериниң утказын тайылбырлаар;

д) бодунуң медерелдиг чоруун бедидер дээш, марксизм-ленинизмниң үндезиннерин шиңгээдип алыр дээш ажылдаар;

е) партияның бүгү кежигүннеринге бир дөмей ыяавыла албан болур партияның болгаш күрүнеиниң сагылга-чурумун сагыыр. Бирээзи удуртукчуларга, өскези анааларга деп—ийи сагылга-чурум партияга туруп болбас. Партия болза, бүгү коммунистерге оларның алдар-хавыяазындан болгаш ээлеп турар эрге-дужаалдарындан хамааржылга чокка, чаңгыс хоойлулуг, чаңгыс сагылга-чурумнуг болур. Партияның болгаш күрүнеиниң сагылга-чурумун үрээри болза, партияга когарал таварыштырар улуг хоралыг чорук болур, ынчангаш партияның хүрээлеңинге турарынга канчап-даа дүүшпес;

ж) бот-шүгүмчүлелди болгаш адаандан шүгүмчүлелди калбартыр, ажылда бар четпестерни илередир болгаш оларны узуткаарын чедип алыр, ажылда бар чедиишкиннерге байырлап тайбынзыраар болгаш оожургаар чорукка удур демисежир. Шүгүмчүлел кызар чорук улуг хоралыг чорук болур. Шүгүмчүлелди кым-на дуй шавар, ону байырлаашкын-биле болгаш мактаныышкын-биле солуур болдур, ол кижи партияның хүрээлеңинге туруп шыдавас;

з) ажылда четпестериниң дугайын арын-нүүр барымдаалавайн, партияның Төп Комитединге чедир партияның удуртур органнарынче медээлээр. Партия кежигүнү ажылдың таарымча чок байдалын чажырар, партияның болгаш күрүнеиниң эрге-ажыктарынга когарал чедирер шын эвес чорудулгаларны оюп эрте бээр эрге чок. Партия кежигүнүнүң ол хүлээлгезин күүседириңге кым шаптыктаар болдур, ону партияның күзел-соруунуң үрегдекчизи деп көргеш, шыңгыы хемчег көргүзер ужурлуг;

и) партияның мурнунга шынчы болгаш ак-сеткилдиг болур, шынны чажырарын болгаш хажыдарын болдурбас. Партияның мурнунга коммунистиң шынчы эвези болгаш партияны мегелээри эң аар хоралыг чорук болур болгаш партияның хүрээлеңинге турары-биле канчап-даа дүүшпес;

к) коммунистерниң серемчилелдиң кандыг-даа участокка болгаш кандыг-даа байдалга эргежок чугула деп чүвени билгеш, партияның болгаш күрүнеиниң чыжыдын сагыыр, политиктиг серемчилелдиг болур. Партияның болгаш күрүнеиниң чажыдын тарадып сандарадыры партияның мурнунга буруулуг чорук болур болгаш партияның хүрээлеңинге турарынга канчап-даа дүүшпес;

л) партияның дааскаңы кандыг-даа албан-дужаалга кадрларны оларның политиктиг болгаш ажыл-ишчи шынарларын ёзугаар шын шилип алыр дугайында партияның айтыышкынын чайгылыш чокка чорудар. Ол айтыышкынны үрээри, ажылдакчыларны өөнүк-тала харылзааларының, хуузунда бердингениниң, чаңгыс чер чурттуунуң болгаш төрел-дөргүлүүнүң демдектерин барымдаалап шилип алыры партияга турарынга дүүшпес.

4. Партия кежигүнүнүң эргези:

а) партияның политиказының айтырыгларын партияның хуралдарынга азы партияның парлалгазынга хостуг болгаш ажыл-ишчи чугаалажырынга киржир;

б) партияның хуралдарынга партияның кандыг-даа ажылдакчызын шүгүмчүлээр;

в) партияның органнарынга соңгуур болгаш соңгудар;

г) ооң ажыл-чорудулгазының болгаш аажы-чаңыньң дугайында шиитпир үндүрүп турар бүгү-ле таварылгаларда бодунуң киржирин негээр;

д) Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының ТК-зынга чедир партияның кандыг-даа инстанциязынга кандыг-даа айтырыг-биле болгаш билдириишкин-биле айтырыгны турзувар.

5. Партияга кежигүннер хүлээп алырын чүгле чаңгыстап хүлээп алыр чурум-биле чорудар. Доктааткан кандидат стажын эрткен, кандидаттарның иштинден чаа кежигүннерни хүлээп алыр. Медерелдиг, идепкейлиг болгаш коммунизмниң херээнге бердинген ажылчыннарны, тараачыннарны болгаш интеллигентилерни партия кежигүнүнге хүлээп алыр.

Партияга 18 хар четкен кижини хүлээп алыр.

Кандидаттарның иштинден партияга кежигүн хүлээп алырының чуруму:

а) партия кежигүнүнге кирерлер болза, үш чылдан эвээш эвес партия стажтыг, бир чылдан эвээш эвес үеде кады ажылдап чорааны-биле оларны билир, партияның үш кежигүннериниң рекомендацияларын киирер.

Бирги тайылбыр. ВЛКСМ кежигүннерин партияга хүлээп алырда ВЛКСМ-ниң район комитединиң рекомендациязы партияның бир кежигүнүнүң рекомендациязынга деннежир.

Ийиги тайылбыр. Совет Эвилелиниң Компартиязының ТК-зының кежигүннери болгаш кандидаттары рекомендация бээринден дадагалзаар.

б) партияга хүлээп алыышкын дугайында айтырыгны партия эге организациязының ниити хуралынга чугаалажыр болгаш шиитпирлээр, ооң шиитпири райкомдан ынчаарга район хуваалдазы чок хоорайларга,—партияның хооркомундан бадылаан соонда күштүг болур.

Партияга кежигүн хүлээп алырының дугайында айтырыгны чугаалажып турда рекомендация бергеннериң олуржуру албан эвес.

в) 20 харга чедир аныктар партияга чүгле ВЛКСМ-ни дамчыштыр кирер;

г) өске партияларга турганнар болза, партияның кежигүнүнге үжү он чыл партия стажтыг, ийизи революция мурнундагы партия стажтыг партияның беш кежигүннериниң рекомендациязы-биле—чүгле партияның эге организациязын дамчыштыр, Совет Эвилелиниң Компартиязының ТК-зының ыяавыла бадылааны-биле хүлээп алдынар.

6. Рекомендация берип турарлар боттарының рекомендацияларының эки шынарлыының дугайында харыысалгалыг болур.

7. Кандидаттарның иштинден партияның кежигүнүнге хүлээп ап турарларның партстажын ол эшти партияның кежигүнүнге бадылаар дугайында партияның чогуур эге организациязының ниити хуралының доктаал үндүрген хүнүнден эгелеп санаар.

8. Партияның бир организациязының кандыг-даа кежигүнү өске организацияның ажылының районунче чоруй барганда, ону ол организация бодунуң кежигүннериниң санынга киир санап алыр.

Тайылбыр. Партия кежигүннериниң бир организациядан өске организацияже шилчиирин Совет Эвилелиниң Компартиязының ТК-зының бадылааны чурумун ёзугаар чорудар.

9. Чөптүг чылдагааннар чокка кежигүн дадывырын үш айларның дургузунда төлевээн партия кежигүннерин болгаш кандидаттарын партиядан чаягаар үнгеннер деп санаар, ол дугайында партияның эге организациязы партияның райкомунга азы хооркомунга бадыладыр чогуур шиитпирни үндүрер.

10. Коммунисти партиядан үндүрер дугайында айтырыгны үндүртүп турар кижиниң туруп турары партия эге организациязының ниити хуралы шиитпирлээр болгаш ону партияның райкомундан азы хооркомундан бадылаар. Партиядан кежигүн үндүрер дугайында райкомнуң азы хооркомнуң шиитпири, бир эвес ону партияның обкомундан, крайкомундан азы Эвилелдешкен республиканың компартиязының ТК-зындан бадылаан болза, чүгле ынчаарда ам күштүг болур.

(*Уланчызы 2-ги арында*).

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының
УСТАВЫ

(*Уланчызы. Эгези 1-ги арында*).

Партиядан кежигүн үндүрер дугайында шиитпирни обком, крайком азы Эвилелдешкен республиканың компартиязының ТК-зы бадылагыже чедир партия биледи партияның кежигүнүнүң холунга артар, ынчангаш ол кежигүн партияның хааглыг-хуралдарынга олуржур эргелиг.

11. Бир эвес коммунист Совет Эвилелиниң Компартиязының ТК-зының, Эвилелдешкен республиканың компартиязының ТК-зының, партияның крайкомунуң, обкомунуң, округкомунуң, хооркомунуң, райкомунуң кежигүнү болза, партияның эге организациязы ону партиядан үндүрер азы кандидатче шилчидер дугайында шиитпир үндүрүп шыдавас.

Эвилелдешкен республиканың компартиязының ТК-зының, партия крайкомунуң, обкомунуң, округкомунуң, хооркомунуң, райкомунуң кежигүнүн партия комитединиң составындан база партия кежигүнүнден үндүрер азы кандидатче шилчидер дугайында айтырыгны чогуур комитеттиң пленумунга бадылаашкынның үштүн ийи кезээ-биле эргежок чугула деп пленум көөр болза, шиитпирлээр.

12. Совет Эвилелиниң Компартиязының ТК-зының кежигүнүн ТК-ның составындан база партия кежигүнүнден үндүрер азы кандидатче шилчидер дугайында айтырыгны партияның съездизинге, а съезд аразында—ТК-ның кежигүннериниң үштүн ийи кезээниң хөйү-биле Совет Эвилелиниң Компартиязының ТК-зының Пленумунга шиитпирлээр, ТК-ның кежигүнүнге кандидаттарны сонгуп турган, съездиниң тургускан чурум ёзугаар ТК-ның үнген кежигүнү ТК-ның кежигүнүнүң кандидады-биле чаягаар солутунар.

13. Партия кежигүнү суд чуруму-биле кеземче онаар буруулуг херектерни үүлгеткен таварылгаларда ону партиядан үндүрбүшаан, оон үүлгедиишкининиң дугайын администрация ийикпе, суд эргечагыргаларга медеглээр.

14. Партиядан кежигүн үндүрер дугайында айтырыгны шиитпирлээрде эн-не улуг оваарымчылалды болгаш эш-хуузунуң сагыш салыышкынын база партия кежигүнүнге онааштырган буруудадыышкыннарның барымдаалыын, барымдаа чогун эки хынаарын хандырган турар ужурлуг.

Улуг эвес буруулуг херектер дээш партияның кеземчезиниң дээди хемчээ болур—партиядан үндүрерин хереглевейн, партияның кижизидилгелиг болгаш билиндирилгелиг (сагындырылга болгаш доңгулда дээш оон-даа өске) хемчеглерин ажыглаар.

Эргежок чугула таварылгаларда партия организациязы болза, партияның кеземчези кылдыр партия кежигүнү кижини кандидатче бир чыл хуусаага чедир шилчидип болур. Партия кежигүнүн кандидатче шилчидер дугайында партия эге организациязының шиитпирин партияның райкому азы хооркому бадылаар ужурлуг.

Кандидатче шилчиткен кижини доктааткан хуусаа эрткен соонда ниити чурум-биле партияның кежигүнүнге хүлээп алыр, ынчангаш эрги партия стажы хевээр артар.

15. Партиядан үндүрткеннериниң апелляциязын, а ол ышкаш партиядан үндүрер дугайында партия организацияларының шиитпирлерин чогуур хамаарылгалыг партия органнары оларның кииртинген хүнүнден эгелээш, чээрби хонуктан үр эвес хуусаа иштинде көрген турар ужурлуг.

II
Партияның кежигүнүнге кандидаттар

16. Партияның кежигүнүнге кирерин күзээн кижи бүрүзү болза, партияның программазын, Уставын, тактиказын кандидаттың таныжарынга, база кандидаттың бот-шынарын парторганизациядан хынап билип алырын хандырарынга эргежок чугула кандидат стажын эрттер.

17. Кандидатка киирип алырының чуруму (чаңгыстап киирип алыры, рекомендацияларны киирери болгаш оларны хынаары, киирип алыышкын дугайында эге организацияның шиитпири болгаш ону бадылаары) партияга кежигүн киирип алырының чуруму-биле мырынай дөмей.

18. Кандидат стаж бир чыл хуусаага доктааты-нар.

Партияның кежигүнүнге киреринге белеткенирде кандидаттарга партия организациязы дузалаар хүлээлгелиг. Кандидат стажы төнген соонда партияның кежигүнүнге кандидаттың дугайында айтырыгны партия хуралынга партия организациязы көөр ужурлуг. Бир эвес партияның кандидады партия организациязының чөптүг деп санаан чылдагааны-биле бодун чедир илеретинип шыдаваан болза, партия эге организациязы анаа кандидат стажын бир чылдан үр эвес хуусаада узадып болур. Партияның кандидады кандидат стажын эрттирер үениң дургузунда бодунуң бот-шынары-биле партия кежигүнүнге хүлээп алыр төлеп чок деп илеретинген таварылгада ону партияның кандидаттарындан үндүрер дугайында шиитпирни партия организациязы үндүрер.

19. Партияның кежигүнүнге кандидаттар болза, оларның туруп турары организацияның хуралдарынга чөвүлээр эргелиг киржир.

20. Партия кежигүнүнге кандидаттар тус черниң партия комитединиң кассазынга доктаамал кежигүн дадывырын төлээр.

III
Партияның тургузуу, партияның иштики демократиязы

21. Партияның организастыг тургузуунуң удуртулга болдурар принциви демократтыг централизм болур, ол чүл дизе:

а) партияның бүгү удуртур органнарының адаандан өрү үстүнге чедир сонгулдалыг болуру;

б) партия органнарының бодунуң партия организацияларының мурнунга өй-өйде отчёттуг болуру;

в) партияның шынгыы сагылга-чурумнуг болуру болгаш хөйүнге эвээжиниң чагыртыры;

г) дээди органнарның шиитпирлери адаккыларынга ыяавыла албан болуру.

22. Партия болза, девискээр-бүдүрүлге аайы-биле тургустунар: кайы бир районну хандырып турар партия организациязы, ук районнуң чамдык кезектерин хандырып турар бүгү партия организацияларынга бодааргa, дээди организация кылдыр санатырар азы ажылдың бүдүн адырын хандырып турар партия организациязы болза, ук ажылдың адырының кезектерин хандырып турар бүгү партия организацияларынга бодааргa, дээди организация кылдыр санатырар.

23. Партияның бүгү организациялары бодунуң турар черииниң айтырыгларын шиитпирлээрде, ук шиитпирлер бир-тээ партияның шиитпирлеринге чөрүшпес болганда, автономнуг болур.

24. Партияның организация бүрүзүнүң дээди удуртур органы болза—ниити хурал (эге организацияларга), конференция (чижээлээргe, районнарның, областарның организацияларынга), съезд (Эвилелдешкен республикаларның компартияларынга, Совет Эвилелиниң Компартиязынга) болур.

25. Ниити хурал, конференция азы съезд болза, ук организацияларның күүсекчи органнары болур болгаш организацияның хүн-бүрүнүң бүгү ажылдарын удуртур бюрону азы комитетти сонгуур.

26. Партия органнарының сонгулдаларын чорударда данзы-биле бадылаар чорукту хоругдаар. Бадылаашкынны тус-тус кандидатуралар барымдаалап чорудар, ынчаарга кандидаттарны чайладыр болгаш оларны шүгүмчүлээр эргени партияның бүгү кежигүннеринге кызыгаар чокка хандырар. Сонгулданы чорударда, кандидаттарны хааглыг (чажыт) бадылап тургаш чорудар.

27. Партияның болгаш чазактың эн чугула айтырыгларын чугаалажыры-биле хоорайларга болгаш районнар төптеринге хоорайның болгаш районнуң партия организацияларының активтерин чыылдырар, ынчаарга активтерни парад ёзулап кылыры-биле болгаш ол шиитпирлерни ёзу барымдаалап байырлап хүлээп алыры-биле эвес, харын оларны ёзулуг херек кырынга чугаалажыры-биле чыылдырар ужурлуг.

28. Партияның политиказының айтырыгларын тус-тус организацияларга азы партияга хостуг болгаш боттуг чугаалажыр чорук болза, партияның иштики демократиязындан үнүп турар партия кежигүнү бүрүзүнүң казытырбас эргези болур. Чугле партияның иштики демократиязынга үндезилээш, бот-шүгүмчүлелди калбартып, партияның сагылга-чурумун быжыглап болур, ол сагылга-чурум ёзу барымдалаан эвес, харын медерелдиг болур ужурлуг.

Ындыг болза-даа, партияның политиказының айтырыгларының дугайында калбак дискуссияны, ылангыя бүгү-эвилелдиң масштабтыг дискуссияны организастаарда, партияның шоолуг эвес эвээш кезии бодунуң тура-соруун хөй кезиинге дөгеп келир оралдажыышкынны азы партияның чаңгыс-эвин үрээр фракционнуг бөлүглежиишкиннер тургузар оралдажыышкынны, социалистиг тургузугнуң күжүн болгаш быжыг туруштуун божаннадып болур чарлыышкын кылыр оралдажыышкынны болдурбас кылдыр организастаан турар ужурлуг.

Ынчангаш бүгү-эвилелдиң масштабтыг калбак дискуссияны чүгле бир эвес:

а) бети дээрге-ле область азы республика масштабтыг элээн каш чер-черниң парторганизациялары эргежок чугула деп көрген болза;

б) бир эвес партияның политиказының эн чугула айтырыгларының дугайында Совет Эвилелиниң Компартиязының ТК-зының иштинге эки быжыг хөй кезик чок болза;

в) бир эвес ТК-ның иштинде чаңгыс-аай бодалдыг быжыг хөй кезик бар болза-даа. Төп Комитет бодунуң политиказының шынын партияның иштинге дискуссия чорудуп, чугаалаштырып тургаш, хынап көөрү эргежок чугула-дыр деп көрген болза, ам чорудуп болур.

Чүгле ол үүлдерни күүседип тургаш, партияга удур идеяттерниң талазындан партияның иштики демократиязын хажыдып ажыглаар чоруктан партияны камгалап ап болур, чүгле ындыг үүлдер туруп турда, партияның иштики демократиязы херекке дузалыг болдунар болгаш партияга, база ажылчын аңгыга хоралыг кылдыр ажыглатынмас деп санап болур.

IV
Партияның Дээди органнары

29. Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының дээди органы болза, партияның съездизи болур. Ээлчеглиг съездилерни дөрт чыл иштинде бир удаадан эвээш эвес катап чыылдырар. Онза съездилерни партияның Төп Комитединиң бодунуң инициативазы-биле азы партияның сөөлгү съездизинге төлээлерлиг болган бүгү кежигүннериниң $^1/_3$ кезиинден эвээш эвезиниң негээни-биле чыылдырар. Партияның съездизин чыылдырарын болгаш анаа тургузар айтырыгларны съезд болурунуң мурнунда бүдүн чартык ай бурунгаар чарлаар. Онза съездилерни ийи ай бурунгаар чарлап чыылдырар.

Сөөлгү ээлчеглиг съездиге төлээлерлиг болган бүгү кежигүннериниң дең кезиинден эвээш эвезиниң төлээлери съездиге чыылган болза, ам съездини күштүг деп санаар.

Партияның съездизинге төлээлер сонгуурунуң нормазын Төп Комитеттен доктаадыр.

30. Онза съездини партияның Төп Комитеди 29 үүлде айыткан хуусаанын иштинде чыылдырбас болза, онза съездини чыылдырарын негээн организациялар онза съездини чыылдырар дугайында партияның Төп Комитединин эргезин эдилээн организастыг комитетти тургузар эргелиг.

31. Съезд болза:

а) партияның Төп Комитединиң, Төп ревизия Комиссиязының болгаш өске-даа төп организацияларның отчёттарын дыннаар болгаш бадылаар;

б) партияның программазын, Уставын чаартыл көөр болгаш өскертир;

в) агар политиканың кол-кол айтырыгларының дугайында партияның тактиктиг шугумун айтып тодаргайлаар;

г) Совет Эвилелинин Компартиязының Төп Комитедин болгаш Төп ревизия комиссиязын сонгуур.

32. Партияның Төп Комитедин болгаш Төп ревизия комиссиязын съездиден доктаадыр состав-биле сонгуур. Бир эвес Төп Комитеттиң кежигүннери үне берзе, Төп Комитеттиң составын съездиден сонгаан кандидаттарның иштинден долдурар.

33. Совет Эвилелиниң Компартиязының Төп Комитеди алды ай иштинде бирээден эвээш эвес пленум хуралдарын чыылдырар. Төп Комитеттиң кежигүннеринге кандидаттар Төп Комитеттиң пленумнарының хуралдарынга чөвүлээр эргелиг олуржур.

34. Совет Эвилелиниң Компартиязының Төп Комитеди болза: пленумнар аразында ТК-ның ажылын удуртуру-биле — Президиумну хүн-бүрүнүн ажылын удуртуру-биле, ылангыя партияның шиитпирелринин күүселдезинин хыналдазын болгаш кадрлар шилилгезин организастаары-биле—Секретариатты организастаар.

35. Совет Эвилелиниң Компартиязының Төп Комитеди ТК-ның чанынга Партия Контролюнуң комитедин организастаар.

ТК-ның чанында Партия Контролюнуң комитеди болза:

а) партияның кежигүннериниң болгаш кандидаттарының партия сагылга-чурумун сагыырын хынаар, партияның программазын болгаш Уставын, партияның болгаш күрүнеиң сагылга-чурумун үрээни-биле буруулуг коммунистерни, база партийжи моральды (партияны мегелээр, партияның мурнунга ак-сеткилдиг эвес, шынчы эвес болгаш хоптаар чорук, бюрократизм, өг-бүленин сандаргай чоруу болгаш өскени-даа үрээннерни харыысалгага киирер;

б) партиядан үндүрген болгаш партийжи хемчег хүлээткен дугайында Эвилелдешкен республикаларның компартияларының ТК-ларының партияның край болгаш область комиттериниң шиитпирлеринге апелляцияларны көөр;

в) республикаларга, крайларга болгаш областарга партияның чер-чер органнарындан хамаарышпас бодунуң төлээлекчилерлиг турар.

36. Съездилерниң аразында Совет Эвилелиниң Компартиязының Төп Комитеди болза, партияның бүгү ажылын удуртур, өске партиялар-биле, организациялар-биле болгаш албан черлери-биле харылзажырда партияны төлээлээр, партияның янзы-бүрү албан черлерин организастаар болгаш оларның ажыл-чорудулгазын удуртур, ТК-ның контролю-биле ажылдап турар төп органнарның редакцияларын томуйлаар болгаш чер-черде улуг организацияларның партия органнарының редакцияларын бадылаар, ниитиге ужур-дузалыг бүдүрүлгелерни организастап чорудар, партияның күжүн болгаш хөренгизин таарыштырып хуваар, төп кассаны эргелээр.

Төп Комитет болза, совет болгаш хөй-ниитиниң төп организацияларының ажылын ында партия бөлүктерин дамчыштыр углап баштаар.

37. Удуртулганы болгаш политиктиг ажылды күштелдирер сорулга-биле партияның Төп Комитеди болза, социалистиг тургузуушкуннуң улус ажылагыйынга болгаш бүгү-ле чуртка онза чугула ужур-дузалыг болуп турар тус-тус черлеринге политиктиг килдистерни тургузар болгаш ТК-ның партия организакчыларын томуйлаар, база политиктиг килдистерни дүжүрер азы олар боттарының сорулгаларын күүсеткенинин хирезин көрүп турган, оларны бүдүрүлге-девискээрниң аайы-биле тургустунган анаа партия органнары болдурар эргелиг.

Политкилдистер Төп Комитеттен бадылаан тускай саавырларны ёзугаар ажылдаар.

38. Совет Эвилелиниң Компартиязының Төп Комитеди бодунуң ажылының дугайын партия организацияларынга доктаамал дыннадып берип турар.

39. Төп ревизия комиссиязы болза: а) партияның төп органнарында ажыл-херектиң дүрген болгаш шын чоруп турарын, база ТК-ның Секретариадының аппарадының таарымчалыг кылдыр тургустунганын;

б) партияның Төп Комитединиң кассазын болгаш бүдүрүлгелерин хынаар.

V
Партияның область, край болгаш республика организациялары

40. Областың, крайның, республиканың партия организациязының дээди органы болза, областың, крайның партия конференциязы азы Эвилелдешкен республиканың компартиязының съездизи болур, ынчаарга оларның аразында—область комитеди, край комитеди, Эвилелдешкен республиканың компартиязының ТК-зы болур. Олар боттарының ажылын чорударда, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының болгаш оон удуртур органнарының доктаалдарын удуртулга болдурар.

41. Областың, крайның ээлчеглиг конференциязын азы Эвилелдешкен республиканың компартиязының съездизин область, край комитединден, Эвилелдешкен республиканың компартиязының ТК-зындан бүдүн чартык чылда бир катап чыылдырар, а онза конференцияны ийикпе съездини область комитединиң, край комитединиң, Эвилелдешкен республиканың компартиязының ТК-зының шиитпирлээни-биле азы областың, крайның, республиканың парторганизациязында кирип турар организацияларның бүгү кежигүннериниң $^1/_3$ кезиинден эвээш негээни-биле чыылдырар.

Областың, крайның конференциязына, Эвилелдешкен республиканың компартиязының съездизинге төлээ сонгуурунуң нормазын область комитединден, край комитединден, Эвилелдешкен республиканың компартиязының ТК-зындан доктаадыр.

Областың, крайның конференциязы, Эвилелдешкен республиканың компартиязының съездизи болза, область, край комитединиң, Эвилелдешкен республиканың компартиязының ТК-зының, ревизия комиссиязының болгаш өске-даа область, край, республика организацияларының отчёт илеткелдерин дыннаар болгаш бадылаар, областа, крайда азы республикада партияның, советтин, ажыл-агыйның профэвилел ажылының айтырыгларын чугаалажыр болгаш область комитедин, край комитедин, Эвилелдешкен республиканың компартиязының ТК-зын, ревизия комиссиязын болгаш Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының съездизинге делегаттарны сонгуур.

42. Область, край комитеттери, Эвилелдешкен республикаларның компартияларының ТК-лары 11 кижиден хөй эвес, оон иштинде партияның ТК-зы бадылаар 3 секретарьларлыг чогуур күүсекчи органнарны сонгуур. Секретарьларга беш чылдан эвээш эвес партия стажы ыяавыла албан.

Хүн-бүрүнүн айтырыгларын көөрү-биле болгаш күүселдени хынаары-биле партияның обкомнарынга болгаш крайкомнарынга, Эвилелдешкен республикаларның компартияларының ТК-ларынга секретариаттарны тургузар. Үндүрген шиитпирлериниң дугайын обкомнуң, крайкомнуң, Эвилелдешкен республиканың компартиязының ТК-зының чогуур бюрозунга секретариат илеткеп турар.

43. Область комитеди, край комитеди, Эвилелдешкен республиканың компартиязының ТК-зы болза, область, край, республика иштинге партияның янзы-бүрү албан черлерин организастаар, ажыл-чорудулгазын удуртур, партияның директиваларын хажык чок күүседирин, шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди калбартырын база четпестерге тааржып шыдашпас ёзуга коммунистерни кижизидерин хандырар, партияның кежигүннериниң болгаш кандидаттарының марксизм-ленинизмни өөренир хереэн удуртур, ажылчы чоннарның коммунистиг кижизидилгезинин талазы-биле ажылды организастаар, оон контролю-биле ажылдап турар областың, крайның, республиканың партия органының редакциязын томуйлаар, областың, крайның, республиканың совет болгаш хөй-ниити организацияларының ажыл-чорудулгазын оларда партия бөлүктерин дамчыштыр углап баштаар, обласка, крайга, республикага ниити ужур-дузалыг бодунуң бүдүрүлгелерин организастаар болгаш эргелээр, бодунуң организациязының иштинде күштерни болгаш хөренгилерни хуваар, областың, крайның, республиканың партия кассазын эргелээр, бодунуң ажыл-чорудулгазының дугайында партияның Төп Комитединге үргүлчү информастап турар болгаш доктаатынган хуусаада Төп Комитетке отчёдун киирип турар.

44. Область комитединиң, край комитединиң, Эвилелдешкен республиканың компартиязының ТК-зының пленумун ийи айның иштинде бирден эвээш эвес катап чыылдырар.

45. Крайларның болгаш Эвилелдешкен республикаларның составында кирип турар автономнуг республикаларның, база национал болгаш өске-даа областарның партия организациялары край комитеттериниң, Эвилелдешкен республикаларның компартияларының ТК-ларының удуртулгазы-биле ажылдаар болгаш бодунуң иштики амыдыралының талазы-биле область, край, республика организацияларының дугайында партияның Уставының У эгеде айыткан үүлдерни удуртулга болдурар.

(*Төнчүзү 3-кү арында*).

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының УСТАВЫ

VI
Партияның округ организациялары

(*Төнчүзү*).

46. Областар, крайлар болгаш республикалар округтарлыг турар болза, ол округтарга округтуң партия организациялары тургустунар.

Округтуң партия организациязының дээди органы болза, округтуң партия конференциязы болур, ону округ комитединден бүдүн чартык чылда бирээден эвээш эвес катап, ынчаарга онза конференцияны—округ комитединиң шиитпири-биле азы округ организациязында кирип турар организацияларның бүгү кежигүннериниң санының $^1/_3$ кезээниң негээни-биле чыылдырар.

Округтуң конференциязы болза, округ комитединиң ревизия комиссиязының болгаш округтуң өскедаа партия организацияларының отчёттарын дыннаар болгаш бадылаар, партияның округ комитедин, ревизия комиссиязын болгаш область, край конференциязынга азы Эвилелдешкен республиканың компартиязының съездизинге делегаттар сонгуур.

47. Округ комитеди 9 кижиден хөй эвес составтыг бюрону, ооң иштинде округкомнуң 3 секретарларын сонгуур. Секретарларга үш чылдың партия стажы ыяавыла албан. Округ комитединиң секретарларын обком, крайком, Эвилелдешкен республиканың компартиязының ТК-зы бадылаар.

Округ комитединиң пленумун бүдүн чартык айда бир удаадан эвээш эвес чыылдырар.

48. Округ комитеди болза, округтуң иштинде партияның янзы-бүрү албан черлерин организастаар болгаш оларның ажыл-чорудулгазын удуртур, партияның директиваларын хажык чок күүседирин, шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди калбартырын, четпестерге тааржып шыдавас өзуга коммунистерни кижизидерин хандырар, партия кежигүннериниң болгаш кандидаттарының марксизм-ленинизмни өөренир херээн удуртур, ажылчы чоннарның коммунистиг кижизидилгезиниң талазы-биле ажылды организастаар, ооң удуртулгазы-биле болгаш контролю-биле ажылдап турар округтуң партия органының редакциязын томуйлаар, округнуң совет болгаш хөй-ниити организацияларының ажыл-чорудулгазын оларда партия бөлүктерин дамчыштыр углап баштаар, округка ужур-дузалыг бодунуң бүдүрүлгелерин организастаар, округтуң иштинде партияның күштерин болгаш хөреңгилерин хуваар, округтуң партия кассазын эргелээр.

VII
Партияның хоорай болгаш район (көдээ болгаш хоорай) организациялары

49. Партияның хоорай, район конференциязын хоорай, район комитединден чылда бирээден эвээш эвес катап, онза конференцияны—хоорай, район комитединиң шиитпири-биле азы хоорайның, районнуң организациязында кирип турар организацияларның кежигүннериниң ниити санының $^1/_3$ кезииниң негээни-биле чыылдырар.

Хоорай, район конференциязы болза, хоорай, район комитединиң, ревизия комиссиязының болгаш хоорайның, районнуң өске-даа организацияларының отчёттарын дыннаар болгаш бадылаар, хоорай, район комитедиң, ревизия комиссиязын болгаш край, область конференциязынга азы Эвилелдешкен республиканың компартиязының съездизинге делегаттар сонгуур.

50. Хоорай, район комитеди 7—9 кижи составтыг бюрону, ооң иштинде хооркомнуң, райкомнуң үш секретарларын сонгуур. Хоорай, район комитединиң секретарларынга үш чылдан эвээш эвес партия стажы ыяавыла албан. Хоорай болгаш район комитединиң секретарларын обкомдан, крайкомдан, Эвилелдешкен республиканың ТК-зындан бадылаар.

51. Хоорай, район комитеди болза, бүдүрүлгелерге, совхозтарга, МТС-терге, колхозтарга болгаш албан черлеринге партия эге организацияларын организастаар болгаш бадылаар, оларның ажыл-чорудулгазын удуртур, коммунистерниң үчёдун кылыр, партияның директиваларын күүседирин, шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди калбартырын база четпестерге тааржып шыдашпас өзуга коммунистерни кижизидерин хандырар, партия кежигүннериниң болгаш кандидаттарының марксизм-ленинизмни өөренирин организастаар, ажылчы чоннарның коммунистиг кижизидилгезиниң талазы-биле ажылды чорудар, ооң удуртулгазы-биле болгаш контролю-биле ажылдап турар хоорайның, районнуң партия органының редакциязын томуйлаар, хоорайның, районнуң совет болгаш хөй-ниити организацияларының ажыл-чорудулгазын оларда партия бөлүктерин дамчыштыр углап баштаар, хоорайның болгаш районнуң иштинде партияның күштерин болгаш хөреңгилерин хуваар, хоорайның, районнуң партия кассазын эргелээр. Хоорай, район комитеди бодунуң ажыл-чорудулгазының дугайында отчёдун партияның ТК-зының доктааткан хуусаазында болгаш майын өзугаар область комитединге, край комитединге, Эвилелдешкен республиканың компартиязының ТК-зынга берип турар.

52. Хоорай, район комитединиң пленумун айда бирээден эвээш эвес катап чыылдырар.

53. Улуг хоорайларга болза, хоорай комитединге чагырткан район организацияларын Совет Эвилелиниң Компартиязының ТК-зының чөпшээрээни-биле тургузар.

VIII
Партия эге организациялары

54. Партияның үндезини болза, партия эге организациялары болур.

Партия эге организацияларын партияның 3-тен эвээш эвес кежигүннери бар турар фабрикаларга, заводтарга, совхозтарга, МТС-терге болгаш өскедаа ажыл-агый бүдүрүлгелеринге, колхозтарга, Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Күштериниң кезектеринге, суурларга, албан черлеринге, өөредилге черлеринге база өске-даа черлерге тургускулаар.

Партияның 3-тен эвээш кежигүннери бар турар бүдүрүлгелерге, колхозтарга, албан черлеринге болгаш ол чергелиг өске-даа черлерге партияның райкомундан, хооркомундан азы политкилдистен томуйлаан парторганизакчыга баштаткан кандидат азы партия-комсомол бөлүктерин тургускулаар.

Партия эге организацияларын район, хоорай комитеттеринден азы чогуур политкилдистерден бадылаар. Партия эге организациязының дээди органы болза, айда бирээден эвээш эвес катап чыылдырар партия хуралы болур.

55. Партияның 100-тен хөй кежигүннери болгаш кандидаттары бар турар бүдүрүлгелерге, албан черлеринге, колхозтарга болгаш өске-даа черлерге бүгү бүдүрүлгелерни, албан черлерин болгаш өске-даа черлерни хаара тудуп турар ниити партия эге организациязының иштинге райкомдан, хооркомдан азы чогуур политкилдистен бадылаар цехтерге, участоктарга, килдистерге болгаш өске-даа черлерге партия организацияларын тус-тус таварылга санында тургузуп болур.

Цехтерниң, участоктарның болгаш өске-даа черлерниң организацияларының иштинге, база 100-тен эвээш кежигүннер болгаш кандидаттар санатынып турар партия эге организацияларының иштинге бүдүрүлгениң бригадаларының, агрегаттарының аайы-биле партия бөлүктерин тургузуп болур.

56. Партияның кежигүннери болгаш кандидаттары 300-тен ажыг санатынып турар улуг бүдүрүлгелерге болгаш албан черлеринге бүдүрүлгелерниң болгаш албан черлериниң цехтериниң парторганизацияларынга партия эге организациязының эргезин тывыспышаан, тус-тус таварылга санында партия комитеттерин партияның Төп Комитединиң чөпшээрели-биле тургузуп болур.

57. Партия эге организациязы болза, ажылчыннарның, тараачыннарның болгаш интеллигенцияның массаларын партияның удуртур органнары-биле харылзаштырар. Ооң сорулгазы болза:

а) кудуку парлалганы (хөй-тиражтыгларны, хана солуннарын болгаш өскелерни-даа) удуртулга-биле хандырбышаан, партияның кыйгырыгларын болгаш шиитпирлерин чорудар дугайында массаның иштинге агитастыг болгаш организастыг ажылды чорудары;

б) партияга чаа кежигүннерни хандыдары болгаш оларны политик талазы-биле кижизидери;

в) партияның кежигүннериниң болгаш кандидаттарының политиктиг чырыдыышкынын организастаары болгаш марксизм-ленинизм талазы-биле билиглериниң минимумун оларның шиңгээдип ап турарын контрольдаары;

г) райкомнуң, хооркомнуң азы политкилдистиң бүгү практиктиг ажылынга дузалажыры;

д) бүдүрүлге планын күүседири-биле, күш-ажылдың сагылга-чурумун быжыдары-биле болгаш социалистиг чарышты хөгжүдери-биле бүдүрүлгелерге, совхозтарга, колхозтарга болгаш өске-даа черлерге массаларны мобилизастаары;

е) бүдүрүлгелерде, совхозтарда, колхозтарда салдынчак чорук-биле болгаш ажыл-херекти ажылагыйжы эвес чорудар үүлдер-биле демисежири, база ажылчыннарның, албан-хаакчыттарның болгаш колхозчуларның культур-чуртталга байдалын экижидер дугайында хүн-бүрү сагыш салыры;

ж) шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди калбартыры база четпестерге тааржып шыдашпас өзуга коммунистерни кижизидери;

з) чурттуң экономнуг болгаш политиктиг амыдыралынга идепкейлиг киржири болур.

58. Бүдүрүлге болгаш садыг черлеринде, ооң иштинде совхозтарда, колхозтарда болгаш МТС-терде партия эге организацияларының ролюн болгаш бүдүрүлге черлериниң ажылының чоруп турарының дугайында оларның харыысалгазын бедидери-биле бүдүрүлгениң администрациязының ажыл-чорудулгазын контрольдаар эргени ол организацияларга тыпсыр.

Министерстволарның партия организациялары болза, совет албан черлериниң ажылының онза байдалының хараазы-биле контрольдаар функцияны ажыглап болбас төлээде, албан чериниң ажылында четпестерниң дугайын медээлеп, министерствонуң болгаш ооң тус-тус ажылдакчыларының ажылында четпестерни демдеглеп, бодунуң материалдарын болгаш санал бодалдарын ТК-га болгаш министерствонуң удуртукчуларынга чорудуп бээр хүлээлгелиг.

Министерстволарның партия эге организацияларының секретарларын партияның Төп Комитеди бадылаар.

Министерствонуң төп аппарадының ажылдакчылары болуп турар бүгү коммунистер болза, министерствонуң чаңгыс ниити партия организациязынга кирер.

59. Хүн-бүрүнүң ажылын чорудары-биле партия эге организациязы 11 кижиден хөй эвес составтыг бюрону бир чыл хуусаалыг сонгуур.

Партия эге организацияларының бюрозун партияның 15-тен эвээш эвес кежигүннери санатынып турар парторганизацияларга тургузар

Партияның 15-тен эвээш кежигүннери санатынып турар партия организацияларынга бюро тургуспайн, партия эге организацияларының секретарын сонгуур.

Партияның кежигүннерин коллективтиг удуртулганың өзүзүнга дүргени-биле өстүрер болгаш кижизидер сорулга-биле партияның 15-тен эвээш эвес, ынчалза-даа 100-тен хөй эвес кежигүннери санатынып турар цехтерниң партия организацияларынга 3-тен 5 кижи чедир, ынчаарга партияның 100-тен хөй кежигүннери санатынып турар цехтерниң партия организацияларынга 5-тен 7 кижи чедир составтыг цехтиң партия организациязының бюрозун сонгуур эргени тыпсыр.

Партияның 100-тен хөй эвес кежигүннерин катыштырган партия эге организацияларынга партияның ажылын, колдуунда, бүдүрүлге чериниң ажылындан хоставаан ажылдакчылар чорудар.

Партияның эге болгаш цех организацияларының секретарларынга бир чылдан эвээш эвес партия стажы ыяавыла албан.

IX
Партия болгаш комсомол

60. ВЛКСМ бодунуң ажылын Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының удуртулгазы-биле чорудар. Комсомолдуң удуртур органы болур ВЛКСМ ТК болза, Совет Эвилелиниң Компартиязының ТК-зынга чагырткан турар. ВЛСКМ-ниң чер-черде организацияларының ажылын республиканың, крайның, областың, хоорайның болгаш районнуң чогуур партия организациялары углап баштаар болгаш контрольдаар.

61. Партияның кежигүннери азы кандидаттары болуп турар ВЛКСМ кежигүннери, бир эвес комсомол организацияларының удуртур ажылында эвес болза, олар партияга кирген үезинден эгелээш, комсомолдан үнер.

62. ВЛКСМ болза, күрүнениң болгаш ажылагыйның бүгү тургузуушкунунга партияның идепкейлиг дузалакчызы болур. Комсомол организациялары болза, социалистиг тургузуушкуннуң бүгү адырларынга, ылаңгыяда партия эге организациялары чок черлерге херек кырында партияның директиваларының идепкейлиг чорудукчулары болур ужурлуг.

63. Комсомол организациялары болза, бүдүрүлгениң, колхозтуң, совхозтуң, албан чериниң ажылының, ол черлериниң ажыл-чорудулгаларында четпестерни чок кылырының болгаш ажылды сегидер, социалистиг чарышты организастаар, массалыг кампанияларны база ооң-даа өске үүлдерни чорудар дугайында оларга эргежок чугула дузаламчыны көргүзериниң сорулгалары-биле холбашкан бүгү айтырыгларны чугаалажырынга болгаш партияның чогуур организацияларының мурнунга тургузарынга калбак инициатива үндүрер эргелиг.

X
Совет Армияда, Шериг-Далай Күштеринде болгаш транспортта партия организациялары

64. Партия ажылын удуртурун Совет Армияга болгаш Шериг-Далай Күштеринге Совет Армияның болгаш ССРЭ-ниң Шериг-Далай Күштериниң кол политиктиг эргелелдери боттандырар болгаш транспортка—ССРЭ-ниң Орук харылзааның, ССРЭ-ниң Далай Флодунуң болгаш ССРЭ-ниң Хем Флодунуң Министерстволарының политиктиг эргелелдери боттандырар, ол эргелелдер Совет Эвилелиниң Компартиязының ТК-зының килдистери эргелиг ажылдап турар.

Совет Армияда, Шериг-Далай Күштеринде болгаш транспортта партия организациялары болза, Төп Комитеттиң бадылаан тускай саавырын барымдаалап ажылдаар.

65. Округтарның, флоттарның болгаш армияларның политэргелелдериниң начальниктеринге болгаш демир оруктарның политкилдистериниң начальниктеринге 5 чылдың партия стажы, дивизияларның болгаш бригадаларның политкилдистериниң начальниктеринге—3 чылдың партия стажы ыяавыла албан.

66. Политорганнар болза, чер-черниң партия комитеттеринге политорганнарның удуртукчуларын үргүлчү киириштирип, шериг кезектеринде болгаш транспорттуң политкилдистеринде политажылдың дугайында политорганнарның начальниктериниң илеткелдерин парткомитеттерге үргүлчү дыннап тургаш, чер-черниң партия комитеттери-биле ханы харылзааны тудар хүлээлгелиг.

XI
Партиядан дашкаар организацияларда партия бөлүктери

67. Партияның 3-тен эвээш эвес кежигүннери бар турар совет, профэвилел, кооператив болгаш өскедаа массалыг организацияларның бүгү-ле съездилеринге, чөвүлел хуралдарынга болгаш сонгулдалыг органнарынга партия бөлүктерин организастаар, оларның сорулгазы болза, партия кежигүнү эвестерниң ортузунга партияның салдарын бүгү талазы-биле күштелдирери болгаш ооң политиказын чорудары, партияның болгаш күрүнениң сагылга-чурумун быжыдары, бюрократизмге удур демисежири, партияның болгаш советтин директиваларының күүселдезин хынаары болур. Бөлүк болза, хүн-бүрүнүң ажылын чорударынга секретарны сонгуур.

68. Партия бөлүктери чогуур парторганизацияларга (Совет Эвилелиниң Компартияның ТК-зынга, Эвилелдешкен республиканың компартиязының ТК-га, крайкомга, обкомга, округкомга, хооркомга, райкомга) чагыртыр.

Бөлүктер бүгү-ле айтырыгларның талазы-биле удуртур партия органнарының шиитпирлерин шыңгыы болгаш хажык чокка удуртулга болдурар хүлээлгелиг.

XII
Партияның акша-хөреңгизи

69. Партияның болгаш ооң организацияларының акша-хөреңгизи, кежигүннер дадывырындан, партияның бүдүрүлгелериниң орулгаларындан болгаш өске-даа киирип алыышкыннардан тургустунар.

70. Партияның кежигүннериниң болгаш кандидаттарының ай санында кежигүн дадывырын моон адааанда хемчээлге доктаадыр (тыпкан ажыындан хуу-биле):

Айда 500 рубльден эвээш ажык тыварлар			$^1/_2$ хууну төлээр
„ 500 „	өрү, ынчалза-даа 1000 рубльден ажыг эвес	„ „	1 „ „
„ 1001 „	1500 рубль чедир	„ „	$1^1/_2$ „ „
„ 1501 „	2000 рубль чедир	„ „	2 „ „
„ 2000 „	өрү	„ „	3 „ „

71. Киреринин дадывырын кандидатка кирерде ап турган ажыынын 2% хемчээлин барымдаалап тыртар.

Төрээн партияга, ынак Сталинга алдар!

КИЕВ. Ажылчыннар, эртемденнер, уран-чүүлдүң ажылдакчылары, албан-хаакчыттар, студентилер —Украинаның найсылалының бүгү ажылчы чоннары Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XIX съездизиниң материалдарын кичээнгейлии-биле өөренип турар. Чер болганда беседалар болуп эрттип турар. Партияның съездизиниң сөөлгү хуралынга эш И. В. Сталинның төөгүлүг чугаазы киевчилерниң улуг өөрүшкүлелин хайныктырып турар.

... Киевтиң Сталин аттыг судно септелгезиниң болгаш судно тудуушкунунуң заводу. Хөй ажылчыннар бүдүрүлгеге мурнундагызындан элээн мурнап чедип келгеннер. Олар цехтерге, кызыл булуңнарга, заводтуң ордузунга чыглып алгаш сталинчы чугаа болгаш съездиниң шиитпириниң талазы-биле боттарының бодалдарын солчуп турган.

Хүндүлүг ээлчегниң хүннеринде үш судноларны хуусаазындан мурнап сугже салып киирген Штапельой шөлге электри каннакчылар, чазаныкчылар, котел кылыкчылары чыглып чедип келгеннер. Котел кылыкчызы стахановчу эш Понамаренконуң чугаалааны болза:

—Партияның съездизиниң шиитпирин номчуурга сагыш сеткил өөрүүр-дүр. Чаа беш чыл планында бүгү төлевилетинген үүлдерде Төрээн чурттуң чечектелиишкининиң дугайында, совет кижиниң дугайында сагыш салыышкыны сиңниккен болгай. Бистерни эки бай, культурлуг чурттазын дээш партия демисежип турар. Төрээн партияга, ынак Сталинга алдар!

Электри-биле каннакчы эш Шумейко бодунуң бодалын илередип чугаалаан.

—Улуг Сталинның чугаазы кайгамчыктыг болгаш мерген. Дайынга удур, тайбың дээш, хосталга болгаш демократия дээш демиселче орукту акы-дуңма партияларга ол сөстер хүннүң чидиг херели дег чыдып турар. Сталинчы үеге чурттаары болгаш ажылдаары улуг өөрүшкүлел-дир!—деп ол чугаалаан.

«Большевик», «Транссигнал», Лепсе аттыг заводтарда болгаш Киевтиң өске-даа бүдүрүлгелеринде кайгамчыктыг бүдүрүлге көдүрлүүшкүнү хайныгып турар.

(СЭТА).

ЧҮС БАШТЫ АЛДЫ КАТАП ӨСТҮРГЕН

Оюн Янчаңмаа бодунуң төрээн колхозу—Кызыл районда «Х хуралдың» хой малының кадарчызында ам үш чыл эки ажылдап турар. Эгезинде 109 баш хой хүлээл алган, ол чылын 97 хойдан төрүтүнген 100 хураганнарны чаңгыс-даа хорамча чокка доруктуруп алган. Дараазында чылын төрүтүнген 197 хураганнарны база бүрүн өстүрүп алган.

Онаашкан ажылынга ак-сеткилдиг, колхозтуң дуржулгалыг малчыны Янчаңмаа, хойнуң чылда ийи катап төрүүрүн чедип алыр деп сорулга салган. Оны күүседириге малдың ажаалда хайгааралын зооветеринарлыг негелделер ёзугаар экижидери чугула деп чүвени кадарчы медерелдиг билип турган.

Малды тургузу азыралга четкелек бистиң областың амгы байдалында одар кол чергениң айтырыы болуп турар. Янчаңмааның хою кыжын Кызыл-Даш дагларынга, күзүн Кызыл-Чыраага, чайын Кара-Суг чайлагларынга одарлап турер. Кадарчының чугаазы-биле алырга:

—Малды кыштан менди, күштүг чыл ажырар дизе, ооң чайгы семиртилгезин чөп организастаары чугула. Чайгы эки одарны шилип глыры малдың семириирин хандырганы ол эвес, аңаа кадарчының мергежили база херек. Одарда хойнуң дүргедээпкинин болдурбас. Ол ышкаш үениң азы хүннүң соок, изиг хатчастыг байдалдарында малдың одарын кадарчы кижи билири база чугула—деп. бодунуң дузалакчызы Таня дээр уруунга Янчаңмаа үргүлчү чагып олурар.

— Ынчалзажок кышкы одарны чөп ажыглаары кол айтырыгның бирээзи—деп кадарчы ону онзалай көрүп турар.—Мал семис, хар чуга үеде хову черни, ыраккы болгаш арга-чарыкы одарларга кадарар. Кыштың ортаакы үезинден соңгаар чсокку, эки одарларны ажыглаары чугула—деп Янчаңмаа бодунуң дуржулгазын илередип турар.

Хойнуң чүгле кызыраашкынын үзуткаар эвес, харын чылда ийи катап оолдаашкынын чедип алыры дээш Янчаңмаа эрткен чылын хойларын каракуль уксаалыг кошкарлар-биле колдуунда тудуп эдеиштирерин чоруткан. Ооң түңнелинде Янчаңмааның хойлары баштайгы төрүлгени декабрь айда, ийги ээлчээн—бо чылдың июль айда бергилээн. Дуржулгалыг кадарчы ийи ээлчеглер ёзугаар төрүтүнген 500 хураганнарны шуптузун менди доруктуруп алган.

Янчаңмааның бо чылын төрээн хойларының 80 хуузу ийистээп. Хой төрүлгезиниң үезинде хүндүсү кадатты онза шыңгыырадып, ылангыя хураганнар хүлээп алырынга белеткелдиг чоруп турар. Ол ышкаш дүнеки манаглыг турары Янчаңмааның өг-бүлезинге чаңчыл апарган.

Авазының ынак уруу комсомолчу Таня, ону авазы канчаар часыдып, камныг өстүргени ышкаш, ол уруг чаш малга шак ындыг ынак болгаш камныг байдалга чаңчыккан. Таня ажылга онза кызымак, ылаңгыя чаш малды чемгерип ажаарынга эн мергежилдиг өөренген.

Янчаңмаа амгы үеде малының кышкы 5 кажааларын база бүрүн септеп алган. Ооң ашаа Бай-Кара Нүрсат база кызымак, ажыл-ишке ынакшылдыг кижи. Бо күзүн ол 20 тонна эки шынарлыг сигенни кезин белеткээн.

Баян-Колда «Х хурал» колхозтуң хойжузу Оюн Янчаңмаа бо чылдың баштайгы 9 айларында 500 трудодень ажылдап алган. Ооң ады чүгле бодунуң колхозунда эвес, Кызыл районнуң бүгү колхозтарында сураглыг болуп турар. Социалистиг мал ажылын хөгжүдери дээш могаг чок демиселчи — Оюн Янчаңмаанын ажыл-ишчи дуржулгазын калбартыры чугула.

К. ОНГА.

Мурнакчы малчыннарның дуржулгазын калбартыр

Улуг-Хем районнуң ажылчы чоннары башкы Сталинга чоруткан чагаазында төрүүр 100 баш мал бүрүзүнден 80 кулуннарны, 90 бызааларны, 110 анай, хураганнарны болгаш муң хаван оолдарын өстүрүп алырын хүлээнген. Тодаргайлаарга, мал өстүрериниң бо чылгы күрүне планынга удур чылгыны 5 хуу, инекти 5 хуу, шээр малды 10 хуу болгаш хаванны 20 хуу өстүрерин хүлээнген.

Төрээн чуртунуң мурнунга берген сөзүн ээлеп беш дугаар беш чыл планының баштайгы чылында районнуң ажылчы чоннары мал өзүлдезиниң талазы-биле биче эвес көргүзүглерлиг болган. Ылаңгыя колхозтарның мурнакчы малчыннары боттарының мурнунда салдынган чугула сорулгаларны ак-сеткилдиг күүседип турар.

Киров аттыг колхозтуң хойжулары Тайбың, Хунан-Кара, Седип, Мөге-Көк, Сендажы олар төрүтүнген 1414 анай, хураганнарны бүрүн камгалап алганнар, азы 177 баш хой ийистеп төрээн. Ол ышкаш чылгычы Кызыл-оол 150 белерниң кулуннарын 65 хуудан куду эвес алыр сорулгазын 82 хуу камгалап алган.

«Күш-ажылдың хостуу» колхозта хаван ажаакчызы Гордеева 8 хаваннардан 128 хаван оолдарын доруктуруп өстүрген. Шак ындыг кызымак малчыннар районда дыка хөй. Ылаңгыя «Искра» колхозтуң чылгычылары Чамыян, Төре, Сотпа олар 71 белерниң кулуннарын бүрүн камгалап алганнар.

Ол бүгү чедиишкиннер ала-чаягаар эвес, кызымак күш-ажылдың түңнелинде боттанганы билдингир. Малдың кажаа турлаан экижидер, шынарлыг чем-суурну белеткээр, дуржулгалыг кадрларны мал ажылынга быжыглаар хемчеглер үргүлчү кол чергениң кылдыр тургустунуп келген, ону амгы үеде улам чугулалап турар.

Малдың өзери ооң чаш төлүн менди алырында деп чүвени районнуң колхозчулары медерелдиг билип, олче кол кичээнгейни салып турар. Күрүнениң мал өстүрер планын шевергин боттандырар, онаашкан хүлээлгезинге ак-сеткилдиг кадрлар өзүп турар. Ворошилов аттыг колхозта Хавакпан, Ленин аттыг колхозта Санчай, Сталин аттыг колхозта Оспакай оларның аттары районда сураглыг апарган.

Х. ТЕМБИРЕЛ.

ПЛАНЫН КҮҮСЕТКЕН

Чөөн-Хемчик районда «Коммунизмче орук» колхозтуң чылгычылары К. Кызыл-оол, К. Попай олар бо чылын төрээн 109 белеринден 106 кулуннарны камгалап алганнар. Чылгының күжү семис, менди ылаңгыя кулуннарны эки доруктуруп ап турарындан колхозтуң чылгы мал өстүрер планы 10 хуу ажыр күүсетинген.

Мал өстүрер планын боттандырарынга колхозтуң өске-даа малчыннары ак-сеткилдиг ажылдап турар. Ылаңгыя хойжу Дамбаажыктың өг-бүлези 230 хойдан 250 хураганнарны доруктуруп алган. Оныштай, Сюрюн, Доржу ышкаш онаашкан ажылынга кызымак малчыннар хөй.

Колхозтуң хой, өшкү өстүрериниң бо чылда планы 106 хуу күүсетинген. Ажылда чедиишкиннерни быжыглавышаан, улам бедик көргүзүглерлиг болурунга малчыннар чаа, боттуг хүлээлгелерни ап турар.

М. САЙН.

Хаваннарны өстүрүп турар

Кызылдың көдээ районунуң Чедерде «Победа» көдээ ажыл-агый артели Сесерлигде «Баян-Хем» колхозтан 14 хаван оолдарын энир чылын садып алган.

Ам колхозтуң хаван фермазында хаваннар кидиң-не төрүп эгелээн. Баштай ийи хаван төрээн болгаш оларның оолдары 14 болган. Хаван ажаакчызы А. Лобанова 14 хаван солдарын 25 ажыг хонук дургузунда дыка доруктур ажаап турар.

Азия болгаш Оожум океан чурттарының тайбың талалакчыларының Конгрезиниң Катышкан Нациялар Организациязынга Кыйгырыы

ПЕКИН, 13. Азия болгаш Оожум океан чурттарының тайбың талалакчыларының Конгрезиниң Катышкан Нациялар Организациязынга Кыйгырыының долу бижимелин Синьхуа агентилели дамчыткан. Кыйгырыгда чугаалап турары болза:

КАТЫШКАН НАЦИЯЛАР ОРГАНИЗАЦИЯЗЫНГА,

Лейск Сакетс, Нью-Йорк.

Катышкан Нациялар Организациязын кижи төрелгетенни «дайын кинчизинден» хостазын дээш тургускан турган.

Катышкан Нациялар Организациязының Уставы бүгү делегейнин тайбының айыл-чок чоруун камгалаар болгаш агрессчи дайынларны болдурбазын ол организацияга хүлээткен болгай. Ынчалза-даа бодунуң туруп келгениниң чеди чылының дургузунда Катышкан Нациялар Организациязы чүгле бодунуң Уставының принциптерин үреп, бодунга онааган хүлээлгелерни күүсетпээн эвес, харын ооң өмүнээзинден Кореяга дайынны чорударын болдурган.

Ол дайын Кореяга болгаш ооң улузунга тайбың суурларны болгаш хоорайларны үрегдээрин, төөгүге көстүп көрбээн чурум чок бомбалаашкыннарны болгаш араатанзыг чоруктарны таварыштырган. Улустар аразының эргелерин болгаш чөпшээрежилгелерин чөрүштүр, чаагай сеткилдиң бүгү принциптерин чөрүштүр Кореяда болгаш Соңгу-Чөөн Кыдатта бактериологтуг дайынны чорудуп турар.

Катышкан Нациялар Организациязының Уставы бүгү нацияларның ден эргезин хүндүлеп турар болгаш бүгү чурттарның национал хамаарышпас чоруунуң база тускай турарының дээп болбас эргезин хүлээп көрүп турар болгай. Ынчалза-даа Катышкан Нациялар Организациязы хөй чурттарда национал-хосталгалыг дайыннарны базарын деткип, бир күрүнениң өске күрүнениң иштики херээнге киржир чоруун болдуруп, хөй чурттарның боттарының кургаг черинин, далай болгаш агаар кызыгаарларының талазы-биле тускай турар эргезин чөрүштүр ол принципти үргүлчү үреп келген. Катышкан Нациялар Организациязы национал хосталгазы дээш демисежип турар Азияның болгаш Оожум океанның хөй чурттарының тускай турар чоруун камгалаар база ден эргезин хандырар талазы-биле чүнүдаа кылбаан. Чижээлээрге, каш чылдарның дургузунда ол организация Вьетнамда, Малайяда болгаш өске-даа чурттарда аар-берге дайыннарны херексеп көрбейн турар, база хан төгүүшкүнүн соксадырынга кандыг-даа күжениишкиннерни кылбайн турар.

Катышкан Нациялар Организациязы боо-чепсегелениишкиннерниң бүгү делегей хемчээли-биле кызыыышкынын болгаш контролюн чорударын хүлээнген турган, ынчалза-даа бодунуң ол хүлээлгезин күүседир дээш ол чүнү-даа кылбаан. Аңаа удур ол организация хөй чурттарының бодунуң боо-чепсегелениишкинин канчаар-даа аажок улуг хемчээлдерге көвүдедирин болгаш дайынга белеткенирин болдурган. Эмин эрттир чепсегелениищкинни бодунуң бүгү аар уржуктары-биле улустарның эгиннеринге чүдүрүлген болгаш чамдык чурттарга амыдырал деннелдиң кудулаарының, чамдык чурттарга санап четпес качыгдаашкыннарның болгаш ядараашкынның чылдагааны болган.

Катышкан Нацияларның Организациязы чурттар аразынга нормальдыг экономнуг харылзааларны тургузар ужурлуг турган аңаа хүлээткен сорулгаларны күүсетпээн. Оон орнунга ол организация дайын белеткээр сорулга-биле хөй чурттарга ол чурттарже дашкаартан бараан кирерин хоруурун болгаш блокада тургузарын болдурган. Ол чорук нормальдыг бүгү делегей садыглажыышкынын үрээн болгаш чамдык чурттарны экономнуг кризиске чедирип келген. Ол ышкаш Катышкан Нациялар Организациязы чурттар аразынга найыралдыг база культурлуг кады ажылдажылганы хандырар талазы-биле бодунуң сорулгазын күүсетпээн.

Катышкан Нациялар Организациязының Уставының үндезилетинген принциви болур—беш улуг күрүнелериниң принциви үрелген. Чүгле беш улуг күрүнелериниң аразынга чугаалажыышкыннарның аргазы-биле амгы үедеги бүгү делегейниң дүшкүүрлүг байдалын чайладыр болгаш үр тайбыңны хандырып болур. Ынчалза-даа, Катышкан Нациялар Организациязы ооң бодун политиктиг сорулгалар-биле болгаш шиитпирлер-биле холга киирип алырын күзеп турар чурттарның чорудулгаларын деткип турар. Ол ышкаш Катышкан Нациялар Организациязы болза, 475 миллион улусту төлээлеп турар Кыдат Улус Республиканы Катышкан Нациялар Организациязынга болгаш Айыл чок чоруктун Чөвүлелинге киирип алырындан чөрчээш, улуг күрүнелериниң чаңгыс эп-сеткилиниң принцивин үрээн.

Катышкан Нациялар Организациязының Уставын үрээни дээш база Катышкан Нациялар Организациязының тайбыңны камгалаар арга чогу дээш харыысалга ооң бүгү кежигүннеринге онаашпайн турар. Уставты үрээни дээш кол харыысалганы Катышкан Штаттарның чазаанга баштаткан кончуг хөй эвес бөлүк чазактар хүлээр.

Ажыл херектериниң ындыг байдалы бүгү делегейниң хөй чазактарының болгаш улустарының шыңгыы сагыш човаашкынын болдурган. Мооң ужурундан Азияда болгаш Оожум океан районунда чурттап турар 1600 миллион кижилериниң тайбыңче ниити күзел-соруун илередипишаан, 404 делегаттар база 37 чурттарның харагалзакчылары киржип турар Азия болгаш Оожум океан чурттарының тайбың талалакчыларының Конгрези Катышкан Нациялар Организациязынга дараазында үүлдерни санаалап тур:

1). Катышкан Нациялар Организациязы болза, Японияга болгаш Барыын Германияга милитаризмни катап тургузарынга дузалап турар хөделиишкиннерни буруу шаап көөр ужурлуг. Ол ышкаш Катышкан Нациялар Организациязы дайынга белеткелди бодунуң сорулгазы кылдыр салып турар Япония-биле, Барыын Германия-биле чаңгыс талалыг тайбың керээлерин чарарын буруу шаап көөр ужурлуг. Ол организация болза, Япония-биле, Германия биле база сонуургалдыг чурттар-биле чөптүг болгаш ёзулуг тайбың керээлерни чарарын чедип алыры дээш бодунуң бүгү саңлдарын ажыглаар ужурлуг. Тайбыңны хандырар дээш Катышкан Нациялар Организациязы болза, хамаарышпас, демократтыг, хостуг болгаш тайбыңга ынакшылдыг Японияны тургузар херекке япон улусту деткиир, хамаарышпас, чаңгыс-аай, демократтыг болгаш тайбыңга ынакшылдыг Германияны тургузар херекке немец улусту деткиир ужурлуг.

2). Катышкан Нациялар Организациязы болза, Кореяда тайбыңчыдылганы чөптүг болгаш ажыктыг үндезинге доп-дораан чедип алыр ужурлуг. Тайбыңчыдылга дугайында чугаалажыышкыннарны чаңгыс тала-биле соңгаарлаткан. Кореяда тайбыңчыдылга дугайында чугаалажыышкыннарга америк делегаттарның шынзытынмаан аажы-чаңынга төнчүнү салган турар ужурлуг; 1949 чылдың Женева конференциязының негелделеринге таарыштыр ийи талаларның бүгү туттурган шериглери чугаа чок дедир эгитинген турар ужурлуг; бүгү даштыкы шериглер, ооң иштинде кыдаттың улустуң эки-турачы кезектери Кореяның девискээринден үндүртүнген турар ужурлуг база бодунуң хууда херектерин бодунуу-биле шиитпирлээр хосталганы корей улуска тывыскан турар ужурлуг.

3). Катышкан Нациялар Организациязы болза, бүгү даштыкы шериглерни үндүреринге болгаш Вьетнамга, Малайяга база өске-даа чурттарга дайын чорудулгаларын соксадырын хандырарынга ажыктыг хемчеглерни ап чорудар ужурлуг, а ол ышкаш чугаалажыышкыннарның аргазы-биле национал хамаарышпас чорукту оларга тыпсырынга ол чурттарның чөптүг негелделерин хандырып, чөптүг болгаш ажыктыг таарыштырылганы хандырар.

4). Катышкан Нациялар Организациязы болза, янзы-бүрү чурттарга хамаарышпас чорукту болгаш хосталгалыг шимчээшкиннерни базарынга, расалыг дискриминацияга болгаш өске чурттарның херээнге чамдык чурттарның киржир чоруунга, оларның национал курлавырларын төтчеглээринге төнчүнү салыр ужурлуг. Катышкан Нациялар Организациязы болза, улустарга агрессчи шериг керээлерин оларның национал эрге-ажыктарынга чөрүштүр дөгээр байдалга төнчүнү салыр ужурлуг база каяа-даа турза даштыкы шериг базаларын узуткаарын хандырар ужурлуг.

Катышкан Нациялар Организациязы болза, Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн-чүк чурттарының улустарының национал хамаарышпас чорук талазы-биле эргезин хүндүлээр, ол эргелерни оларга хандырар болгаш ол чурттарның тускай турар эргезинге когаралдарны чедирбес ужурлуг.

5). Катышкан Нациялар Организациязы болза, беш улуг күрүнелериниң—Катышкан Штаттарның, Совет Эвилелиниң, Кыдат Улус Республиканың, Великобританияның болгаш Францияның аразынга Тайбыңның Пактызын чарар сорулгага чаңгыс эптиг принцивин дораан боттандырар ужурлуг. Ол Пактыга катыжар эргени бүгү чурттарга берген турар ужурлуг. Катышкан Нациялар Организациязы бүгү делегей маргылдааларын чугаалажыышкыннарның аргазы-биле шиитпирлээринге турж ур ужурлуг.

6). Боо-чепсегелениишкиннин бүгү ниити болгаш контрольдатынар кызырылдазын хандырарынга, бактериологтуг, атомнуг болгаш химиктиг чепсектин бүдүрүлдезин болгаш ажыглаашкынын, а ол ышкаш массалыг узуткаашкынның өске-даа хевирлериниң чепсектерин хоругдаар болгаш «тыныш бачыдадыр, хоранаар азы өске-даа ол ышкаш газтарны болгаш бактериолугтуг чепсектерни ажыглаарын хоругдаар дугайында протоколду» (Женева, 1925 чылдың июнь 17-де) ам-даа бадылаваан чурттар ону ол дораан кылган турарын чедип алырынга ажыктыг базымнарны кылыр ужурлуг.

7). Катышкан Нациялар Организациязы болза, чурттар аразынга нормалдыг экономнуг болгаш культурлуг харылзаа-холбааларны ден эргениң база бот-бодунга ажыктыг үндезиннерге катап тургузарынга чоогуур хемчеглерни алыр ужурлуг. Экономнуг харылзааларга шаптыктап турар бүгү моондактарны, ооң иштинде чурттарже бараан кирерин хоругдаарын болгаш блокатаны чайладыры чугула.

Янзы-бүрү социал системалыг болгаш янзы-бүрү амыдырал байдалдыг чурттар тайбың кады чурттап болур дээрзинге бүзүрелдиг тургаш, Азия болгаш Оожум океанның чурттарының улустары Катышкан Нациялар Организациязының кежигүнү болуп турар бүгү чурттарны Уставтың принциптерин амыдыралга боттандырарынче болгаш камгалаарынче кыйгырып турар. Чүгле ол таварылгада Катышкан Нациялар Организациязы бодунуң чидирген ат алдарын катап тургузуп, бүгү ниити тайбыңны деткириниң авторитеттиг органы болуп шыдаар.

Дайынның аар айыылындан кижи төрелгетениң тынын алырынче Катышкан Нациялар Организациязын улустар албадап тур.

Пекин. 1952 чылдың октябрь 12-де.

Улустарның тайбың камгалалының Конгрезинге белеткелдиң чоруп турарының дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң информастыг бюлледени

ВЕНА. Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң информастыг бюлледени Венада үнүп эгелээн. Бюлледеньниң сорулгазы болза, улустарның тайбың камгалалының Конгрезинге белеткелдериниң янзы-бүрү чурттарда чоруп турарының дугайын делегейге калбаа-биле нептередири болур. Бюлледеньни француз, немец, англи болгаш испан дылдарда парлап үндүрүп турар.

Бюлледеньниң бирги номеринде Азия болгаш Оожум океан чурттарының тайбың талалакчыларының Конгрезиниң ажылының дугайында материалдарны парлаан. Азия болгаш Оожум океан чурттарының 1600 миллион кижилери тайбың болгаш улустар аразының тайбың кады ажылдажылгазы дээш демисежип турар деп бюлледеньде демдеглеп турар.

Ол ышкаш Конгресске белеткелдериниң талазы-биле информацияларны парлаан. Герман айтырыын шиитпирлээриниң Бүгү-делегей конференциязынга белеткелдериниң дугайында материалдарны ол ышкаш бюлледеньде парлаан.

(СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Кореяның Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Корей Улус-Демократтыг Республиканың Улустуң армиязының Кол командылалының октябрь 16-да медээлээни болза:

Кореяның Улустуң армиязының катыжыышкыннары кыдат улустуң эки-турачы кезектериниң сырый деткимчези-биле кады фронтуларның тус-тус участоктарынга дайзынга удур камгалалдың тулчуушкуннарын чорударын үргүлчүлеп турар.

Чхоньвань районга бир полк хирезанның лисынманчы шериглер 10 ажыг самолёттарны, а ол ышкаш танкыларның деткимчези-биле кадыг-дошкун атакаларны алды катап чоруткан, ынчалза-даа дайзының бүгү атакалары бодунга улуг чидириглерлиг ойтур шаптырган.

Октябрь 16-да Улустуң армиязының зениттиг кезектери болгаш дайзынның самолёттарын адар адыгжы-аңчыларның отрядтары дайзының үш самолёдун аңдара аткан болгаш чеди самолётту үрей аткан.

(СЭТА).

Вьетнамның Улустуң армиязының чаа чедиишкиннери

ЛОНДОН. Рейтер агентилелиниң октябрь 16-да медээлээнин ёзугаар алырга, Соңгу Вьетнамда Лай-чау хоорайның девискээринге чедиишкинниг дайынчы операцияларның соонда Вьетнамның Улустуң армиязының кезектери октябрь 15-те кежээ Ханойнуң соңгу-барыын талазынче 100 миль черде турар Нчиало хоорайның девискээринче чаа шавар-халдаашкынны чорудуп эгелээн. Ол тулчуушкуннарның түңнелинде француз шериглериниң алды быжыглал туруштарын ээлеп алган.

(СЭТА).

Японияда ажыл соксадыышкыны

ТОКИО. Ажыл төлевирин бедидерин негээн ажылчыннарның ажыл соксадыышкынныг шимчээшкини Японияда улам-на калбарып турар, ында профэвилелдериниң Кол чөвүлелинде кирип турар профэвилелдери улуг роль ойнап турарлар.

Сентябрь 24-те электри үлетпүрүнүң ажылчыннары ажыл соксадыышкыны эгелээн. Октябрь 11-де 175 электри станцияларының ажылчыннары киришкен 4-кү ажыл соксадыышкынын, октябрь 15-те 143 электри станцияларының ажылчыннары киришкен бешки ажыл соксадыышкынын эрттирген.

Октябрь 13—14-те 16 эн улуг хөмүр даш компанияларының 187 муң ажылчыннарының 48 шактыг ажыл соксадыышкыны болган. Октябрь 17-де шахтёрларның бүгү-ниити чаа ажыл соксадыышкыны эгелээн.

Ажыл төлевирин бедидери дээш демиселди электромашина тудуунуң болгаш пөс-таавы үлетпүрүнүң ажылчыннары, күрүнениң демир орук профэвилелиниң ажылчыннары, күрүне монополияларының албан-хаакчыттары эгелээн.

Финляндияның чазаанның дүшкени

ХЕЛЬСИНКИ. Финнин телеграф бюрозунуң медээлеп турары болза, премьер-министр Кекконен октябрь 17-де республиканың президентизинге бодунуң хууда дилээн болгаш бодунуң хүлээлгезин күүседиринден ону хостаарының дугайында чазактың дилээн дамчыдып берген.

Аңаа чедир социал-демократтыг ажылдакчылар Скуг, Ойттинен, Лепистэ, Пелтонен, Хуннонен болгаш Рантала олар ажылындан дүжер дугайында боттарының дилээн премьер-министрден дилээн турганнар.

(СЭТА).

Иран биле Англияның аразында дипломаттыг харылзааның үзүлгени

ЛОНДОН. Рейтер агентилелиниң дамчыдып турары болза:

Иранның премьер-министри Мосаддык октябрь 16-да радио дамчыштыр чугаалаан бодунуң чугаазынга Иран биле Англияның аразында дипломаттыг харылзаазының үзүлгениниң дугайын медеглээн.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

РЕДАКЦЕЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партийжи амыдырал, культура амыдырал болгаш уран-чүүл киллдистериниң—3—88: харыысалгалыг секретарының 4—98; пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа киллдистериниң 3—68, иштики информация, бухгалтериниң—3—65.

Б01924. Облкүүскомнуң типографиязы